

[Morten Lange.]

en lille forlængelse af „Rask-Ørsted Fondet“'s mandat.

Hvis man skal sige noget om „Rask-Ørsted Fondet“'s betydning i nutiden, er det nok heller ikke så meget gjort med de venlige ord, hr. Bøgholm kom med. Jeg tror snarere, det har været ikke uden værdi, at en række repræsentanter fra folketinget har set, hvor snært bevillingsbehandlingen egentlig er i et sådant fond. Jeg tror, det er en gavnlig oplevelse fra tid til anden at se, hvor snævert mange af de videnskabelige bevillinger faktisk administreres, og det har man jo rig lejlighed til i den meget omhyggelige procedure, som „Rask-Ørsted Fondet“ har lagt sig til at have som skik. Jeg synes, det har været en værdifuld ting, og når vi engang kommer til at skulle svinge øksen definitivt over dette fond, så er jeg ikke helt sikker på, at vi ikke samtidig bliver nødt til at finde en udvej for, at denne forbindelse mellem videnskab og folketing på en eller anden måde bliver opretholdt og gjort levende.

Men med disse bemærkninger, som i og for sig går lidt ud over, hvad der var nødvendigt efter dette beskedne lovforslag, kan jeg i lighed med øvrige ordførere sige, at dette må være typen på et lovforslag, man med stor sindsro kan lade passere det høje ting direkte til anden behandling.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Jeg skal indskrænke mig til at sige tak for velvillig modtagelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Ønskes der udvalgsbehandling? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, går lovforslaget direkte til anden behandling.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om avancestop.

(Lovforslaget (nr. 15) findes i tillæg A. sp. 177, fremsættelsen i tidenden sp. 86).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 6-8 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v.

(Lovforslaget (nr. 16) findes i tillæg A. sp. 183, fremsættelsen i tidenden sp. 86).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om avancestop [af Poul Dam m. fl.]

(Lovforslaget (nr. 1) findes i tillæg A. sp. 217, fremsættelsen i tidenden sp. 75).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser [af Poul Dam m. fl.]

(Lovforslaget (nr. 2) findes i tillæg A. sp. 219, fremsættelsen i tidenden sp. 75).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Den 2. oktober fremsatte jeg her i det høje ting to lovforslag, forslag til lov om ændring af lov om avancestop og forslag til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v. Disse skal behandles i dag samtidig med, at der skal behandles to lovforslag, der er fremsat samme dag af herrerne Poul Dam, Krog Hansen, Morten Lange og Aksel Larsen. Med hensyn til disse to sidstnævnte lovforslag, der i deres tekst er meget simple, idet de kun ændrer en dato fra 1. november 1968 til tidligst den 1. februar 1969, skal jeg tilde mig at henvise til de lovforslag, jeg på regeringens vegne har fremsat, og udtrykke håbet om, at forslagsstillerne til de to sidstnævnte vil kunne tilslutte sig de betydelig mere udtømmende lovforslag, jeg har haft den ære at fremsætte.

Lis Groes: Det er med bekymring, vi inden for mit parti har modtaget regeringens forslag til en afsvækkelse af lovgivningen vedrørende vejledende priser, prisstop for tjenesteydelser og avancestoppet.

For de vejledende prisers vedkommende bevarer alene en anmeldelsespligt, mens bemyndigelsen for prismyndighederne til at nedsætte urimelige vejledende priser samt

[Lis Groes.]

det generelle påbud om at afvente prisforhøjelser, til de er godkendt, er bortfaldet. Det vil sige, at det reelle indhold i denne lov dermed er fjernet, og tilbage er kun skallen, og jeg vil gerne spørge: er denne lov om de vejledende priser herefter ikke kun en skueret, der belaster erhvervslivet og belaster monopoltilsynet med betydelige administrationsbyrder, uden at den kan siges at give forbrugerne tilstrækkelig tryghed mod selve systemet med vejledende priser?

Jeg vil gerne spørge, hvor mange anmeldelser det har drejet sig om, og hvor mange der er bortfaldet. Finder ministeren ikke, at der er et misforhold mellem hele dette apparat og en fuldstændig mangel på sanktioner? Bør der ikke gøres en ekstra indsats?

I vore nordiske broderlande har man indgående drøftet, hvorvidt man burde skride til forbud mod vejledende priser, ud fra den erkendelse, at disse vejledende priser tenderer mod at svække priskonkurrencen. Man er dog veget tilbage for et forbud, men i Sverige har man gjort to ting. Man har for det første omdøbt begrebet vejledende priser til cirkapriser for allerede gennem ordvalget ligesom at nedbryde stivheden i prisdannelsen såvel i handelsleddet som blandt forbrugerne. Hvad ville ministeren mene, om vi fik en tilsvarende ændring i selve begrebet?

Så har svenskerne gjort en ting til. De har iværksat en købertræning bl. a. ved gennem dagbladsannoncering at indskærpe pris- og købsbevidsthed blandt forbrugerne. Ministeren understreger meget positivt i sin fremsættelsestale forbrugeroplysningens betydning såvel for effektivisering af konkurrencen som for en politik, der tilstræber en sund prisudvikling, og det er jo så sandt, som det er sagt. Men forudsætningen for, at forbrugerne kan blive et sådant aktivt led i samfundsøkonomien, er, at der skabes økonomisk baggrund for at effektivisere forbrugeroplysningen. Radio og TV har stillet øget sendetid i udsigt, men der må sættes ind på at indsamle baggrundsinformation bl. a.

gennem samarbejde mellem forbrugere og prismyndigheder, og lad os så se at få begyndt på de ekstra udsendelser.

Jeg tror, vi kan nå meget ad den vej, men også andre utraditionelle ideer bør forsøges. En af de fundamentale sandheder, der trænger til at understreges over for forbrugerne, er, at den samme vare ikke koster det samme overalt, og at der er mange penge at spare, hvis man bliver dygtig til indkøb, penge, som oven i købet er skattefrie.

Vender vi os nu til avancestoploven, så er hovedbestemmelsen om avancestop opretholdt. Der er sket nogle ændringer; lejestigninger kan nu også indkalkuleres, og det vil jeg ikke anse for urimeligt. Derimod bekymrer det nye stk. 4 til lovens § 1 mig. Heri fastslås, at industri- og håndværksvirksomheder vil kunne forhøje bruttoavanceerne med beløb, der svarer til indvundne besparelser i udgifter til direkte arbejds løn og besparelser i forbrug af råvarer og materialer. Taget efter ordlyden må dette opfattes som et tilsagn til erhvervslivet om, at de kan indkassere den fulde rationaliseringsgevinst uden smålig skelen til medarbejdere eller forbrugere. Men dertil kommer, at denne formulering kan virke som en opfordring til at svække på kvaliteten ved at spare på materialer og arbejds løn, og derigennem hente en større bruttoavance hjem. Vi vil ikke sætte os imod, at man kan opnå dækning for investeringsomkostninger i forbindelse med rationalisering, men var det ikke rimeligt, om monopoltilsynet skulle bedømme, hvorledes øvrige rationaliseringsgevinster skulle fordeles mellem erhverv og forbruger? I ministerens skriftlige fremsættelse stilles en vejledning til erhvervslivet i udsigt. Men jeg synes, det var rart også at få vejledt folketinget, så vi ved, hvad det er, vi siger ja til, hvis vi siger ja.

Konklusionen af disse betragtninger bliver for socialdemokratiets vedkommende, at vi finder, at regeringen har sat sig lidt mellem to eller måske tre stole. Man har haft et ønske om at føre indkomstpolitik, men denne lovgivning kan kun betegnes som et

[Lis Groes.]

svagt led, og når så dertil kommer, at det er svækkende lovforslag, der er fremsat, og at de har begrænset varighed — lovene skal udløbe 1. juli næste år — mens overenskomsterne jo er 2-årige, kan regeringen jo ikke forvente større kredit fra vort partis side i dette spørgsmål.

Vi vil kunne medvirke til en revision af de gældende love, men vi finder, at de to lovforslag må udformes på en sådan måde, at vi kan få tillid til, at de ikke blot omhandler en tom administration, men en virkelig effektiv kontrol.

Jørgen Jensen: Ved behandlingen af forslaget om forlængelse af avancestoploven m. v. i februar ønskede jeg regeringen held og lykke med det indledte felttog mod inflationen. Nu et halvt år efter synes jeg, at vi kan konstatere, at dette felttog er lykkedes ganske godt. Der er nu kommet ro over priserne. To gange er månedsindekset til beregning af reguleringspristallet i dette efterår endog faldet, jeg indrømmer kun lidt, men den stadig stigende prislinje er dog brudt. Jeg tror, at stramningen af den økonomiske politik har været en af hovedårsagerne til denne prisstabilisering, som vi alle — både erhvervsdrivende og lønmodtagere — er dybt interesserede i skal fastholdes. Gennem denne stramning af den almindelige økonomiske politik er konkurrencen i erhvervslivet skærpet, og jeg tror også, at forbrugerne er blevet mere prisbevidste end hidtil. Men jeg mener også, at avancestoploven og prisstøppet for tjenesteydelser har medvirket til denne roligere udvikling. Den må søges sikret endnu et stykke tid, og det er grundelsen for, at regeringen har fremsat de to lovforslag.

Jeg mener, at det er godt, at der samtidig er foreslået visse lempelser i den gældende avancestoplov; det er velbegrundet, når denne lov skal gælde endnu et stykke tid — og udgangen er fastsat til den 1. juli næste år. Jo længere en sådan lov har gyldighed, jo mere nødvendigt er det at gøre bestemmelserne tilpas smidige. Gør man ikke det, så stivner prisstrukturen, og en nyttig rationalisering i erhvervslivet kan meget vel hæmmes til stor skade for investeringerne og til skade for beskæftigelsen. Dette synspunkt anerkendte den daværende handels-

minister, hr. Ove Hansen, da også ganske klart, da han i november måned 1967 fremsatte forslaget til den første avancestoplov. Han sagde da sp. 1422:

„Udformningen af et sådant avancestop understreger stærkt nødvendigheden af lovens midlertidige gyldighed. På nogle områder kan det få uheldige konsekvenser at fastholde avancestrukturen fra tiden umiddelbart før devalueringen“. Devalueringen var jo selve den reelle baggrund for den daværende regerings forslag til denne lovgivning.

Senere i sin fremsættelsestale udtalte den daværende handelsminister sp. 1423:

„Uanset denne dispensationsadgang kan det imidlertid næppe undgås, at en fastholdelse af givne bruttoavancer blot på lidt længere sigt vil give alvorlige problemer for erhvervslivet, der kan få uønskede konsekvenser for investering og beskæftigelse. Ud fra disse hensyn er det ikke anset for muligt at opretholde et sådant generelt avancestop ud over en kort overgangsperiode“.

Ikke desto mindre foreslog den nuværende regering jo i februar at forlænge denne lov, fordi man fandt, at det var nødvendigt at gøre det. Og nu kommer en yderligere forlængelse.

Men mit parti er tilfreds med, at handelsministeren i lovforslaget om avancestop har foreslået lempelser ganske i overensstemmelse med det, som hr. Ove Hansen dengang ønskede, og i øvrigt gjort det lettere at administrere loven smidigt i overensstemmelse med den fortløbende udvikling.

At virksomheder skal have adgang til at medregne i bruttoavancen stigninger i lejen af benyttede lokaler, er helt naturligt. Herudover kan man rejse det spørgsmål, om så ikke også stigninger i f. eks. ejendoms-skatteerne for virksomheder, der selv ejer ejendomme, som de benytter til produktion og handel, burde kunne medregnes. Men det er vel et spørgsmål, vi kan se på i det udvalg, som jeg regner med vil blive nedsat.

I øvrigt er vi glade for den bestemmelse om rationaliseringen, som nu er foreslået indsat som et nyt stk. 4 i lovens § 1.

Det er herudover afgjort en rimelig og fornuftig ting, at der nu gives adgang for monopoltilsynet til at udstede videregående

[Jørgen Jensen.]

undtagelser fra det almindelige avancestop, herunder undtagelser i form af generelle dispensationer. Hvis sådanne generelle dispensationer ikke kunne gives, tror jeg, administrationen, den effektive administration af denne lovgivning, helt ville drukne i enkelte sager. En sådan adgang til en generel dispensation, som tænkt efter forudgående forhandlinger med de implicerede brancher, må ganske givet lette administrationen og dermed gøre loven mere effektiv.

Jeg forstår udtrykket, som anvendes af handelsministeren i bemærkningerne til lovforslaget — „i hvert fald“ står der — således, at der her er nævnt eksempler på dispensationsmuligheder, men jeg vil da gerne udtrykke håbet om, at også andre muligheder kan komme på tale.

Så meget om avancestoploven.

Om forslaget til lov om anmeldelse af vejledende priser m. v. skal jeg kun sige nogle enkelte ord. Mit parti finder det fornuftigt, at der for fremtiden kun bliver tale om anmeldelse af vejledende priser, men at der intet krav stilles om godkendelse af forhøjelse af dem. Hertil er dog at føje, at mange anmeldte vejledende priser jo alligevel ikke frit kan sættes op, nemlig ikke for så vidt virksomhederne i øvrigt i henhold til monopollovgivningen er underkastet monopoltilsynets godkendelse og registrering m. v.

Der var mange uheldige konsekvenser af den gældende lovs bestemmelser. Nu skal på dette punkt de almindelige regler i henhold til avancestoploven følges, og det synes jeg er godt. Vi er ligeledes tilfredse med, at det almindelige prisstop for tjenesteydelser ophæves, og at tjenesteydelser nu alene skal følge den almindelige avancestoplov. Vi kan yderligere acceptere, at et prisstop dog under særlige forhold kan indføres.

Jeg vil gerne understrege, at ved denne lovgivning hindres erhvervslivet, og det vil sige handelen, håndværket, industrien, servicefagene og mange flere, i at få andel i den almindelige realindkomstforbedring, som andre eller en del andre befolkningsgrupper, især lønmodtagerne, får eller kan opnå. Det er således utvivlsomt et offer, erhvervslivet her yder, og en byrde, som store og små erhvervsdrivende pålægges, for at prisstabiliseringen kan sikres. Både erhvervs-

livet og lønmodtagerne er interesserede i denne prisro, for at konkurrenceevnen skal kunne opretholdes og beskæftigelsen sikres og forbedres. Derfor kan det konservative folkeparti give sin tilslutning til handelsministerens forslag.

Om de to lovforslag, som er fremsat af hr. Poul Dam m. fl., skal jeg kun sige, at vi ikke kan medvirke til deres gennemførelse. Hensigten med dem er klart præciseret af forslagsstillerne. Denne hensigt er at gennemføre, øjensynlig i løbet af foråret, en permanent, rigoristisk prislovgivning her i landet ud over den gældende monopoltilsynslov og ud over loven om indseende med priser. Dette vil mit parti ikke medvirke til. På længere sigt og i princippet må konkurrencen være den faktor, som skal sikre de rigtige prisforhold.

Jeg går ud fra, at alle fire lovforslag vil gå til samlet udvalgsdrøftelse, og dér kan vi så se nærmere på problemerne.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Socialistisk folkeparti har med sans for det agitatorisk effektfulde placeret sig med denne folke-tingssamlings lovforslag nr. 1 og nr. 2. Det er vist også det mest positive, jeg kan sige om de to lovforslag. De går ud på at forlænge den nugældende lov om avancestop og lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser til 1. februar. Jeg ser en forbindelse mellem denne lovgivning og de forestående overenskomstforhandlinger, og derfor må jeg anse datoen 1. februar som meget uheldigt valgt, idet den jo falder lige midt i forhandlingsperioden. En ophævelse af lovgivningen netop på det tidspunkt kan næppe undgå at komplicere arbejdsmarkedets forhandlinger. Jeg går ud fra, at dette ikke har været tilsigtet fra forslagsstillerens side, og derfor må jeg sige, at jeg har en fornemmelse af, at SF's hensigt med at vælge netop 1. februar nok er den, at de vil forsøge at skabe jordbund for en mere permanent lovgivning — jeg ser, at ordføreren for SF nikker bejaende. Jeg er glad for at få konstateret, at min politiske fornemmelse er i orden. Så kan jeg straks erklære, at venstre kan ikke medvirke til gennemførelse af de to lovforslag fra socialistisk folkeparti.

Venstre kan derimod tilsige støtte til de af den højtærede handelsminister fremsatte lovforslag, der indeholde ændringer i forhold

[Jens Peter Jensen (Sorø amt).]
til den bestående lovgivning, som venstre har lagt stor vægt på at få indføjet.

Den midlertidige prislovgivning udløber jo 1. november, men handelsministeren har haft mulighed for administrativt at ophæve lovgivningen på et tidligere tidspunkt. Jeg mener, at den konstaterede prisstabilitet har været tilstrækkeligt grundlag for den højtærede handelsminister til at ophæve lovgivningen for et par måneder siden, men ministeren har altså anlagt et andet skøn, og da ophævelse ikke er sket, skal jeg erkende, at det kan virke uheldigt, ikke mindst psykologisk, at lade lovgivningen udløbe 1. november, just som arbejdsmarkedets overenskomstforhandlinger er kommet i gang. Netop på grund af den lige nævnte forbindelse mellem denne lovgivning og det indkomstpolitiske opgør skal jeg også acceptere den af den højtærede handelsminister foreslåede udløbsdato, 1. juli 1969. Det behøver vist ikke nærmere forklaring.

Under de forberedende drøftelser om forlængelse af loven om avancestop har venstre lagt stor vægt på at få skabt adgang til at gøre godt, hvad der blev forbrudt ved at fastlåse avancerne til en bestemt dato, nemlig den 18. november 1967. Der skete her ved en fastlåsning også af meget lave eller direkte tabgivende avancer. Det har ramt hårdt hos talrige erhvervsdrivende og ofte hos dem, der har lave indkomster. Nu åbnes der adgang til at få godkendt en avance svarende til den for en effektiv virksomhed i den pågældende branche normalt gældende. Det er noget, vi fra venstres side har lagt megen vægt på, og jeg udtrykker ønsket om, at myndighederne vil anstrenge sig for en hurtig og smidig administration af de nye regler.

Det er også tilfredsstillende for venstre, at der i loven indføres regler om adgang til at forhøje bruttoavancerne med beløb svarende til de ved rationalisering indvundne besparelser i udgifterne til arbejds løn og råvareforbrug, for det er en hage ved netop en sådan regerings lovgivning af denne karakter, at den lægger en dæmper på lysten til at rationalisere og effektivisere ude i erhvervslivet. Derfor er jeg glad for, at man får disse nye bestemmelser sat ind, således at vi kan fremme i stedet for hæmme effektivitetsbestrebelseerne.

At der også gives adgang til at indkalkulere indtrufne huslejestigninger, betragter jeg som en selvfølge, som erhvervslivet ikke behøver at være taknemlig for.

I det hele taget skal den højtærede handelsminister næppe vente megen taknemlighed fra erhvervslivets side vedrørende denne lovgivning, idet erhvervslivet med god grund har ventet på lovgivningens bortfald. Men jeg kender erhvervslivet så godt, at jeg tror, der hos erhvervslivets folk vil være forståelse for bestræbelser i retning af at holde omkostningsniveauet nede. Jeg håber så, at der også fra LOs side vil blive vist en tilsvarende forståelse, og at vi nu kan slippe for de urimelige påstande om, at denne regering fører en politik vendt imod lønmodtagerne. Fakta er jo, at det er det frie erhvervsliv, der har fået pålagt bånd, som virker temmelig generende. Venstre mener, at den højtærede handelsminister har sagligheden på sin side, når han foreslår at lade loven om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser afløse af det nu foreliggende lovforslag om anvendelse af vejledende priser.

Jeg skal uden yderligere bemærkninger anbefale de to af den højtærede handelsminister stillede lovforslag.

Niels Helveg Petersen: Den forløbne del af 1968 har været præget af en efter danske forhold helt usædvanlig prisstabilitet. Priserne på almindelige varer og tjenesteydelser har endda to måneder i træk fået reguleringspristallet til at udvise et mindre fald; det er første gang i mange år, det er sket. Når der i juli trods prisstabiliteten udløses en dyrtidsportion, skyldes det næsten udelukkende en stigning i huslejudgifterne begrundet i boligforligets bestemmelser; det forholder sig ydermere således, at hvis ikke der netop i år var sket en tidligere indregning i huslejudgiften i pristallet, var der ingen dyrtidsportion kommet til udbetaling i juli. Det er svært at afgøre, hvilken rolle den ekstraordinære prislovgivning har haft for denne udprægede prisstabilitet. Alene kan en lovgivning af denne art selvsagt ikke give sådanne resultater. Men at lovgivningen på den anden side har været en medvirkende faktor, tror jeg ikke nogen kan bestride.

Situationen har under overvejelserne om

[Niels Hølvæg Petersen.]

den fremtidige prislovgivning været og må være den, at man på den ene side må erkende, at en uændret videreførelse af den stramme pris- og avancelovgivning, som vi har haft, kunne medføre forvridninger og urimeligheder, især hvis den fik for lang varighed, men at man på den anden side måtte se i øjnene, at en slækkelse af tøjlerne straks og fuldstændigt ville kunne give uønskede prisforhøjelser. Det er imellem disse to synspunkter, man har skullet finde en balance, og det radikale venstre er tilfreds med den balance, der har fundet udtryk i regeringens lovforslag. Jeg tror ikke — det er jeg enig med hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) i — at man fra erhvervslivet vil takke regeringen for dette. Men alle forhold taget i betragtning tror jeg, at man har fundet et rimeligt balancepunkt. Den lovgivning, der her foreslås, vil endnu en tid være virksom over for prisudviklingen, men indeholder samtidig bestemmelser og tilføjelser, der fjerner urimelige vilkår i den hidtidige lovgivning.

Avancestoppet foreslås forlænget til 1. juli 1969, men med tre ændringer i forhold til gældende lov. For det første gives der mulighed for en forhøjelse af bruttoavanceerne ved fremtidig rationalisering. Det ville virke stødende og økonomisk forkert, hvis det fortsat skulle være sådan, at rationalisering inden for industri- og håndværksvirksomheder ikke måtte give anledning til en forhøjelse af bruttoavanceerne, men skulle resultere i prisnedsættelser. Rationalisering ville ikke under sådanne forhold være lønsom overhovedet. Tilsvarende forhold har ikke været gældende for handelsvirksomheder, hvis bruttoavance beregnes på et andet grundlag. Det er yderligere således, at den ændring, der sker på dette punkt, betyder, at virksomhederne får ret til uden forudgående tilladelse at hente rationaliseringsgevinsten hjem. Jeg tror, det er rimeligt at indrette lovgivningen på denne måde.

For det andet gives der nu mulighed for at indregne huslejeforhøjelser, og om rimeligheden heraf tror jeg ikke der kan være diskussion.

For det tredje gives der monopoltilsynet en mulighed for generelle dispensationer, der kan tænkes givet efter forhandling med

brancheorganisationerne. Der er i bemærkningerne til lovforslaget angivet tre hovedtilfælde, hvor det må forudsættes, at dispensationer skal gives, og hvor det i alle tilfælde må være rimeligt, at de kan gives. Der er heraf særlig grund til at hæfte sig ved, at der bliver mulighed for en blidere behandling af virksomheder, som på tidspunktet for lovens ikrafttræden havde urimeligt lave avancer. Der kan være brancher, som på dette tidspunkt havde særlig lave avancer, og som derfor har været urimelig hårdt ramt af denne lovgivning.

Prisstoppet for tjenesteydelser og bestemmelserne om, at vejledende prisers forhøjelse kræver særlig godkendelse, forlænges derimod ikke. Prisstoppet for tjenesteydelser var en nydannelse i foråret, og det er en nydannelse af ualmindelig skarp karakter. Det var i hvert fald ord i den retning, som den tidligere socialdemokratiske handelsminister brugte til at karakterisere denne lovgivning. Der er ikke mulighed for at videreføre den; en uændret forlængelse kunne give forvridninger, der ville være uønskede; derimod er det værdifuldt, at der gives monopoltilsynet en særlig adgang til at gennemføre prisstoppet på områder, hvor udviklingen skulle vise, at det var påkrævet. En sådan mulighed for at gennemføre prisstop har monopolmyndighederne i forvejen i prisindseendeloven; men det nye er, at prisstop nu kan bestemmes, uden at det kræves, at der straks sættes en stor prisundersøgelse inden for branchen i gang. Det vil sige, at det bliver et smidigere instrument for monopolmyndighederne end den adgang, man har i henhold til prisindseendeloven.

Heller ikke en forlængelse af bestemmelserne om, at monopolmyndighederne skal godkende forhøjelser i vejledende brutto-priser, bør efter vor opfattelse opretholdes. Man må bl. a. lægge stor vægt på et forhold, som stærkt er draget frem i handelsministerens fremsættelsestale. Det forholder sig således, at en produktionsvirksomhed efter avancestoppet kan forhøje sine salgspriser, men ikke uden tilladelse kan forhøje sine vejledende bruttopriser. Det næste led i kæden kommer derved i en særlig ondskabfuld prisklemme i samspillet mellem prisloven og avancestoploven. Indkøbsprisen stiger, og udsalgsprisen kan ikke forhøjes. Denne klemme bringer man nu mange

[Niels Helveg Petersen.]
virksomheder ud af ved ændringen af loven på dette punkt.

Det må også indgå i vurderingen af ophevelsen af prisstoppet for tjenesteydelser, at det vil give monopolmyndighederne øget overskud til at beskæftige sig med den almindelige monopollovgivning og med de øgede arbejdsbyrder, man har i forbindelse med avancestoppet. Pligten til at registrere vejledende bruttopriser opretholdes, og der er ingen grund til, som jeg synes den socialdemokratiske ordfører gjorde, at sige, at dette er betydningsløst og uden virkning. Det er min opfattelse, at registrering af vejledende priser i sig selv er en værdifuld nydannelse i vor prislovgivning. Det giver monopoltilsynet forbedret mulighed for at følge prisudviklingen, og hvad der kan indvendes herimod, kan jeg ikke se.

Jeg glæder mig over, at denne mulighed videreføres, således at vi på et senere tidspunkt får et fyldigere grundlag for at vurdere virkningerne af denne registreringspligt i praksis.

Om socialistisk folkepartis lovforslag skal jeg ikke gøre mange bemærkninger. Jeg skal dog sige, at der er et par ganske bemærkelsesværdige erklæringer i fremsættelsestalen. For det første siger man, at permanente love på disse områder nødvendigvis kun er anvendelige i en vis overgangsperiode. Jeg synes, det er en værdifuld erkendelse fra socialistisk folkepartis side — en erkendelse, som er ny for mig, men som tyder i den rigtige retning.

Det siges videre, at der er så stor spredning i honoreringen af tjenesteydelser, at der er behov for regler, der giver monopoltilsynet adgang til at gribe ind i videre omfang end hjemlet i monopolloven. Det er jo nøjagtig det, man gør i regeringens lovforslag: man giver en sådan udvidet adgang for prismyndighederne til at genindføre prisstoppet på områder, hvor det skønnes nødvendigt som følge af prisudviklingen.

I øvrigt kan jeg ikke — heller ikke af andre grunde — give tilslutning til SF's lovforslag, for det første fordi det er for vidtgående ved uændret at videreføre prisstoppet for tjenesteydelser, for det andet fordi det med hensyn til valget af dato er særdeles

uheldigt og ikke så langtrækkende som regeringens lovforslag.

Fru Lis Groes gav en meget betinget tilslutning til lovforslagene, og jeg forstod, at fru Lis Groes måske især ønskede, de skulle være toårige ligesom overenskomsterne på arbejdsmarkedet. Jeg tror, fru Lis Groes som tidligere handelsminister må vide, at en stram prislovgivning af denne art ikke kan videreføres som permanente love.

Hr. Ove Hansen, den sidste socialdemokratiske handelsminister, har i hvert fald under behandlingen af disse love i foråret stærkt givet udtryk for, at det ikke var ønskeligt at opretholde så stram en prislovgivning i lang tid; men nu hører vi altså, at det er forkert og på alle måder urimeligt, at regeringen netop ønsker at give disse prislove kortere varighed. Under første behandling i foråret af lovforslaget om prisstop for tjenesteydelser gav den socialdemokratiske ordfører stærkt udtryk for, at dette var et meget stærkt indgreb over for erhvervslivet, at det var af vidtrækkende karakter, og at det i mange tilfælde ville virke hårdt. Men den betegnelse, som jeg tror vi i og for sig alle delte, er måske ikke længere socialdemokratiets opfattelse? Ligger der mere i ordførerskiftet, ligger der politiske overvejelser bag ordførerskiftet?

Poul Dam: Jeg må måske begynde med en enkelt bemærkning til hr. Niels Helveg Petersen, for at jeg ikke skal lide af den samme glemsomhed, som så tit præger ham. Vi mener, at den midlertidige lov om avancestop kun var egnet til at være midlertidig. Det er noget, vi har sagt fra den første dag, vi har beskæftiget os med denne lov, altså allerede fra kort efter devalueringen sidste år, og vi har gentaget det siden. Hr. Niels Helveg Petersen har ikke så meget at huske på herinde fra den tid; han har været her, at han ikke skulle overkomme at huske lidt mere af, hvad der var blevet sagt af forskellige partier, selv om det var hans modstanderpartier.

Om de lovforslag, som jeg har fremsat på SF's vegne, skal der ikke siges så meget heller fra min side. Formålet med lovforslagene var at sikre, at der kom en diskussion om prislovgivningen, at man ikke uden

[Poul Dam.]

videre kunne ophæve de love, som ellers ville udløbe 1. november, og at der, hvis vore lovforslag blev gennemført, var en periode på fire måneder, som vi anså for passende til her i folketinget at gennemdrøfte og gennemføre nogle forbedrede priskontrollove, som var anvendelige netop som varige love. Der var ikke bag datoen den 1. februar nogen som helst filosofi om overenskomstforhandlinger, pristalsberegninger eller noget som helst andet; det var simpelt hen en erkendelse af, at denne termin ville være passende, hvis folketinget skulle kunne udføre et nogenlunde rimeligt arbejde med sagen.

I øvrigt tror jeg, at handelsministeren vil være enig i, at det er ganske interessant at se, hvor mange af de problemer, der nævnes i bemærkningerne og fremsættelsestalen til vore lovforslag, der også er blevet berørt i handelsministerens lovforslag og hans fremsættelsestale. Det viser, at der er tale om problemer, hvis eksistens er alment erkendt. Vi havde tænkt os, at disse fire måneder skulle anvendes netop til at finde frem til en mere varig priskontrollov. Vi mener ikke, at den eksisterende lovgivning er tilfredsstillende, og vi mener altså heller ikke, at de midlertidige love egner sig til at forlænges ud over en forholdsvis kort periode.

Det, vi har sigtet imod, er ikke, som hr. Jørgen Jensen udtrykte det, en permanent, rigoristisk priskontrollov. Hvorfor det nødvendigvis skal være rigoristisk, ved jeg da slet ikke — men jeg indrømmer, at det er et ord, der gør sig godt. Hvis en priskontrollov overhovedet skal kunne fungere, skal den netop ikke være stiv, hvilket er grundbetydningen af ordet rigoristisk, så vidt jeg erindrer. Den skal tværtimod sikre, at konkurrencens gode side fuldt ud kommer forbrugere til nytte. Det, der er galt i den nuværende situation, og som man virkelig kan finde anledning til at anke over, er, at konkurrencen ikke er fuldstændig nok, at der altså er muligheder for at udnytte en eller anden monopolistisk situation til at tage urimelige avancer til at udbytte forbrugere. Det er da også sådan, at jeg i min fremsættelsestale har omtalt, at monopoltilsynet i højere grad skal have adgang til at afbøde virkningerne af mangel på effektiv konkurrence, og at vi med hensyn til de vejledende bruttopriser mener, at det uhel-

dige ved dem netop er, at de begrænser konkurrencen til skade for forbrugere. Der er ikke noget rigoristisk ved det. Tværtimod er det et forsøg på fra det offentliges side at fjerne virkningerne for forbrugere af et rigoristisk mønster inden for visse dele af erhvervslivet.

Men så til ministerens lovforslag. Jeg ved ikke, om folketingsudvalget kan blive færdig med et systematisk, solidt og pålideligt arbejde så hurtigt, at vi overhovedet kan vedtage lovforslagene inden 1. november, så det kunne være, at jeg ville affinde mig med at lave et lille ændringsforslag til vore lovforslag, således at vi kan gennemføre dem midlertidigt, medens jeg venter på, at udvalget bliver færdig med ministerens lovforslag. Således kunne vi måske alle blive glade, i hvert fald rent midlertidigt. Men det ville også kun blive rent midlertidigt, for selv om handelsministerens lovforslag naturligvis er betydelig mere udtømmende og indeholder en række detaljer, må jeg være enig med fru Lis Groes i, at ændringerne medfører, at kontrollen bliver afsvækket.

Der er enkelte af ændringerne, som er selvfølgelig og naturlige. Jeg synes, det er helt klart, at man skal have lejlighed til at indregne huslejestigningerne. Hvorfor skulle man dog ikke det? Men jeg er, hvad også fru Lis Groes allerede har sagt på tilsvarende måde, bekymret over reglen om rationalisering. Det vil, som den er formuleret, betyde, at hele rationaliseringsgevinsten går i foretagendernes lomme, medens det rimelige dog må være, at der sker en deling af denne rationaliseringsgevinst mellem foretagenderne og forbrugere. Det er der slet ingen tendens til. Jeg forstår godt, at man mener at kunne svække hele denne lovgivning i øjeblikket, hvis man nemlig som hr. Jørgen Jensen mener, at felttoget mod inflationen er lykkedes. I så fald kan man sige, at så er der slet ingen fare i øjeblikket, ingen risiko ved dette her. Selvfølgelig kan man sige, at felttoget mod inflationen er „lykkedes“; man har brugt den enkleste af alle måder at holde alle priser nede på, nemlig ved at sørge for, at folk ikke har nogen penge at købe for. Det er klart, at når befolkningens forbrugsmuligheder er begrænset så afgørende, som det er sket gennem den stramme finanspolitik, rege-

[Poul Dam.]

ringen har ført, vil konkurrencen automatisk medføre en svækkelse af eventuelle prisstigningstendenser og også inden for visse brancher indføre en regulær tendens til prisfald.

At der virkelig er tale om denne forbrugsbegrænsning, ved enhver: Hvis man blot kigger på statistikken over detailomsætningen, kan man se, at der i en række brancher, navnlig for beklædning og varige forbrugsgoder, er sket et meget kraftigt fald, som har fået tydelig indflydelse på priserne. Men et fornuftigt priskontrolsystem skal jo ikke først laves, når tingene er ved at løbe amok. Det må være rimeligt, at systemet opbygges under nogenlunde fredelige forhold, så sandt som man heller ikke begynder at indføre et brandvæsen, når først branden er brudt ud. Man har disse ting i forvejen for at sikre imod, at en bestemt økonomisk udvikling fører til urimelige prisstigninger, som er til skade for forbrugerne, og som for øvrigt vil ødelægge ethvert forsøg på at føre en forstandig indkomstpølitik, hvorved jeg faktisk forstår noget andet end mange af de andre, der bruger udtrykket „indkomstpølitik“.

Jeg tror, det er vigtigt, at vi ser langsigtet på priskontrolspørgsmålene, og at vi arbejder med disse ting helt anderledes grundigt og med helt anderledes muligheder i tankerne, end det sker i handelsministerens lovforslag.

Jeg ved ikke, om vi vil kunne medvirke til nogen af de ændringer, handelsministeren foreslår — jo enkelte af dem, datoer og sådan noget; men der er andet, vi nok ser mindre begejstret på. Dog må jeg dog slutte med at sige, at handelsministeren har fremsat bedre lovforslag, end vi havde frygtet.

Sigsgaard: Jeg har ikke principielt nogen indvendinger mod SFs forslag om at forlænge lovene. Men jeg tror, at hr. Poul Dam har været lidt for optimistisk, da han fandt frem til datoen 1. februar; det er sikkert for kort tid. Jeg har da også bemærket, at der er mulighed for at bruge længere tid, hvis der ellers var vilje til det, til opbygningen af en mere varig prislovgivning. Det er også sådan, at man ikke kan nøjes med simpelt hen at prøve at opbygge en ny lovgivning; man må også give sig tid til at

undersøge, hvordan den hidtidige lovgivning har virket, og det fremgår der ikke meget om, hverken i bemærkningerne eller fremsættelsestalen til regeringens lovforslag.

I øvrigt synes jeg, det er meget bemærkelsesværdigt, at regeringspartierne ordførere her i dag med glæde hilser svækkelsen af pris- og avancekontrollen, mens de overlegent afviser bare et spagt forsøg som det, der fra SFs side er gjort i dag, på at få indført en mere effektiv pris- og avancelovgivning. Man følger altså devisen, at lønningerne skal holdes nede — det hører vi ved så mange lejligheder — men at erhvervslivet helst skal have fri adgang til at øge sin indtjening.

VS ser gerne, at lovene — uanset hvilke love der kommer ud af dette her — udbygges med en bestemmelse om, at handelsministeren mindst én gang årligt over for folketinget skal redegøre for udviklingen i priser og avancer, og jeg hørte gerne handelsministerens umiddelbare reaktion på en sådan tanke her i dag. Det forudsætter nok, hvis det skal blive en ordentlig redegørelse, at alle regnskaber lægges åbent frem, og det gælder også aktieselskaber med et begrænset antal aktionærer. Når man synes, at det er helt naturligt, at lønningerne kan kontrolleres, burde det så ikke være lige så selvfølgelig, at avancerne kan følges? Samtidig bør der selvfølgelig udarbejdes løbende statistiske oversigter over udviklingen i avancerne. Når et sådant materiale i dag mangler, understreger det, at man med indkomstpølitik kun tænker på lønningerne, at indkomstpølitikken altså ensidigt er vendt imod lønmodtagerne. En elementær forudsætning for blot en vis kontrol med avancerne er selvfølgelig, at der løbende udarbejdes statistikker over dem.

Der skal om kort tid indgås nye overenskomster på arbejdsmarkedet. Tror regeringen, at lønarbejderne, hvad enten de kaldes funktionærer, arbejdere eller tjenestemænd, har nogen tillid til, at der ikke pludselig kommer en bølge af prisstigninger, der gør det af med de beskedne forbedringer, de opnår gennem forhandlingerne, og har regeringen i sinde at give lønarbejderne en garanti for, at noget sådant ikke sker? Man giver ikke en sådan garanti ved vedtagelse af den slags lovforslag her. Det lover efter min opfattelse ikke godt, at regeringen starter

[Sigsgaard.]

med at svække avancekontrollen, og det må være forkert, sådan som ministeren foreslår det, at fastslå et princip, der går ud på, at rationaliseringsfordele skal kunne give anledning til profitstigninger. Der vil i langt de fleste tilfælde ske det, at avancestigningerne bliver lige så store som udgiftsbesparelserne, altså at hele rationaliseringsgevinsten går til højere avance, mens man i virkeligheden med langt større rimelighed kunne fastslå som hovedprincip, at produktivetsforbedringer burde medføre en sænkning af priserne. Med regeringens lovforslag har man garanti for, at stigende produktivitet, det vil sige bedre arbejdsindsats og bedre teknik, omsættes i større profit og stigende reklameomkostninger og ikke i nedsatte priser. Det er den linje, der kan spores i regeringens lovforslag. Det er klart, at større investeringsomkostninger kan påvirke prisberegningen, sådan som man nævner det i bemærkningerne til lovforslag nr. 15 om avancestop, men heraf følger ikke, at virksomhederne nødvendigvis får tab, selv om bruttoavanceerne ikke forhøjes.

At en øget arbejds effektivitet skulle give grundlag for større profit, er for mig og for VS at se den rene parodi og kan kun hæmme konkurrencen, og det er en hån mod lønarbejderne. Frugterne af en større arbejdsindsats bør først og fremmest tilfalde arbejdere og funktionærer gennem højere løn og alle forbrugere gennem nedsatte priser. Men regeringen går altså ud fra, at frugterne først og fremmest skal gå til større profit.

I prisloven bortfalder den nuværende § 2, hvis lovforslaget vedtages, sådan at det ikke i fremtiden bliver nødvendigt for virksomhederne at indhente monopoltilsynets tilladelse til forhøjelse af de vejledende priser. Herved bliver loven stort set illusorisk og virkningsløs, og samfundets mulighed for at gribe ind forsvinder. Tvært imod at ophæve bestemmelsen burde man have skærpet den.

Gennem lovforslagene foregiver regeringen at tro, at der ikke mere er fare for

urimelige priser og avancer. Jeg ville dog tro, at monopoltilsynet ligger inde med materiale, der gør denne optimisme helt urimelig, og jeg synes, regeringen skylder en redegørelse for, hvilke erfaringer monopoltilsynet ligger inde med; jeg skal ikke forlange, at den kommer i dag, men jeg beder om, at den kommer snarest. Jeg slutter derfor med at spørge, om ministeren vil sørge for, at folketinget får en fyldig redegørelse for monopoltilsynets erfaringer.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Jeg vil gerne takke for de bemærkninger, der er fremsat af de forskellige ordførere; jeg kan vel karakterisere det således, at varmen i modtagelsen af disse lovforslag ikke er lige glødende fra alle sider.

Jeg vil gerne takke hr. Jørgen Jensen, hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) og hr. Niels Helveg Petersen for det, jeg vil kalde en så varmhjertet modtagelse, som man nu engang kan give lovforslag af denne art.

Jeg vil gerne sige nogle bemærkninger til fru Lis Groes, der gav udtryk for bekymring på forskellige områder ved de forslag til ændringer, der nu er fremkommet, og bl. a. rejste det spørgsmål, om det, at de vejledende priser nu skal anmeldes, kun er en skueret. Det er det ikke; jeg har udtrykkelig anført i den skriftlige fremsættelse, at disse vil blive fulgt meget nøje, og at de for monopoltilsynets virksomhed vil kunne have stor betydning ved vurderingen af tilsvarende priser, når disse skal ind under avancestoplovgivningen og alene være underkastet denne.

Jeg kan ganske tilslutte mig den redegørelse, hr. Niels Helveg Petersen gav for den konflikt, der har været mellem de to hidtidige love, hvor prisstoploven på en måde, der ofte er følt urimelig, har begrænset opnåelsen af samme bruttoavance i detailledet, medens det foregående led var i stand til at hæve sine priser inden for den gældende avancestoplovgivnings rammer.

Jeg skal yderligere til fru Lis Groes sige, at også prisindseendeloven fortsat skal

[Handelsministeren.]

praktiseres, og også her vil det at kunne følge vejledende priser have nogen interesse.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvor mange anmeldelser der har været, kan jeg oplyse, at der har været godt 1.500, og af disse er igen afmeldt ca. 70; det er — så vidt jeg husker — op til 1. oktober, men det er altså et nogenlunde frisk tal. Men jeg vil gerne oplyse over for fru Lis Groes, at vi på den anden side ikke har noget tal over det antal vejledende priser, der blev afmeldt i tiden inden 15. februar, eller var det inden 1. marts? Der var en lille løbetid, hvor man ifølge den da vedtagne lov kunne fritage sig for anmeldelsespligten ved at ophæve de vejledende priser. Man har ikke tal over det, men skønner, at det er et meget betydeligt antal, som dér er ophævet.

Fru Lis Groes var derefter inde på spørgsmålet om forbud mod vejledende priser, og jeg forstod, at noget sådant skulle være drøftet i andre nordiske lande. Et sådant forbud vil jeg være stærkt imod. Det er ganske givet, at vejledende priser inden for mange vareområder i høj grad har konkurrencefremmende, prisretarderende virkning, og dér bør de naturligvis ikke ophæves. Det er ligeledes givet, at inden for en række brancher er de vejledende priser et simpelt, praktisk instrument, en nødvendighed for at kunne arbejde under detailhandelens mange forskellige forhold. Men at vejledende priser har været brugt i et for stort antal tilfælde på for mange områder, synes mig at fremgå af den kendsgerning, at temmelig mange altså er blevet ophævet inden den gældende lovs ikrafttræden.

Fru Lis Groes ønsker en drøftelse af, hvorvidt vi skal kalde vejledende priser for cirkapriser. Det er en drøftelse, vi kan gå ind i fra alle sider, tror jeg, med et åbent sind. Disse navneforandringer drøftes jo under mange forhold, endog inden for politiske partier, og de kan tit vække lidenskaber, men har måske ikke så forfærdelig stor betydning. Ligger der noget i betegnelsen, tror jeg nok, man skal være ganske åben over for det.

Med hensyn til fru Lis Groes' bemærkninger om forbrugersiden kan jeg bl. a. varmt tilslutte mig den bemærkning, at man kunne ønske at fremme forståelsen hos mange forbrugere for, at samme vare

kan købes til højst forskellige priser, hvis man i øvrigt ville lukke øjne og ører op og give sig blot to minutters eftertanke, inden man køber, og ikke blot købe lige efter næsen.

Fru Lis Groes kom derefter ind på avancestoploven, og også andre ordførere har udtrykt utryghed ved det, de kalder rationaliseringsgevinsten — jeg vil foretrække at kalde det det provenu, der kan opnås ved fornuftig rationalisering. Jeg vil gerne først og fremmest sige, at der ikke bliver gennemført fornuftig rationalisering, hvis ikke den, der gennemfører den, kan få en andel deraf. Det er helt sikkert i alt fald. Under normale forhold vil en rationaliseringsgevinst naturligvis blive udnyttet dels til større indtjening, dels og meget ofte til en prissenkning for at kunne øve større konkurrence. Endvidere skal der altså immerhen tjenes penge til at betale lønninger med og lønninger, der stiger. Adgangen til at opnå den fulde rationaliseringsgevinst har hidtil været fri for virksomheder inden for handel; det har de kunnet gøre efter gældende lov. Inden for industri og håndværk har man ikke kunnet opnå nogen som helst andel af rationaliseringsgevinsten eller det provenu, der kan opnås, i tiden fra 18. november og frem til nu, hvilket altså, når loven udløber, vil sige næsten et år. Jeg tør ikke fortsætte med en lovgivning af den art. Hidtil har enhver rationalisering, der blev gennemført, ubarmhertigt skullet føre til en nøjagtigt dertil svarende prisnedsættelse uden at kunne give anledning til forrentning af de med rationaliseringen eventuelt forbundne investeringer. Dette kan ikke gå. Jeg mener, det er en retfærdighedshandling. Jeg skal yderligere pege på, at de pågældende virksomheder inden for industri og håndværk, som altså i et fuldt år ikke har kunnet opnå andel i sådanne rationaliseringsgevinster, nu kan opnå andel af dem, som indtræder efter 1. november. Den lov, hvori dette er fæstet, er foreslået forlænget til næste 1. juli. Det forekommer mig, at der derved opnås en ganske fornuftig ligevægt mellem, hvad de tidligere selv har måttet sluge eller gå glip af, og den rationaliseringsgevinst, de nu vil kunne få del i.

Yderligere vil jeg gerne komme med den praktiske bemærkning, at en hvilken som helst rationalisering, der kan medføre en

[Handelsministeren.]

hvilken som helst forøgelse i bruttoavancen, under ingen omstændigheder kan give anledning til prisforhøjelser. Det kan ikke tænkes.

Jeg forstår videre fru Lis Groes og andre ordførere på den måde, at man kunne ønske en permanent lovgivning og eventuelt en 2-årig. Det kan jeg naturligvis ikke tiltræde. Jeg vil dog gerne gøre opmærksom på, at ønsker herom har kunnet fremmes under tidligere regeringer, men at de ikke er blevet fremmet. Ej heller har der i mands minde — d. v. s. så langt jeg kan huske tilbage i tiden — bortset fra krigstiden været avancestop, prisstop, udbyttestop el. lign., der tilnærmelsesvis har været så længe som det, der nu kommer til at herske under denne regering. Dette siger jeg ikke for at rose os selv.

Hr. Poul Dam ønsker også en varig lovgivning, og det var jeg ikke spor i tvivl om. Jeg har med stor omhu læst forslagsstillernes fremsættelsestale og bemærket, at der i højeste grad er realitetsindhold deri. Jeg tror også, at hr. Poul Dam vil indrømme, at det ikke er nok at deltage i arbejdet om regeringens lovforslag, hvis man derved kun vil tage del i spørgsmålet om datoforandringen, for datoen må ligge meget fast, hvad angår regeringens lovforslag.

Jeg kan ikke sige, at vi anser felttoget mod inflationen for at være afsluttet. Jeg tror aldrig, et sådant felttog vil afsluttes. Man kan måske sige, at det må gå over til guerillakrig, men det skal jeg ikke indlade mig i en nærmere diskussion om. Der er indtrådt en ret kraftig forbrugsbegrænsning. Jeg tillader mig dog at henvise til, at landets betalingsbalance stadig væk er langt fra tilfredsstillende i sin udvikling.

Hvad angår hr. Sigsgaard, har jeg kun den ene bemærkning, at jeg på ét punkt kan give ham blankt ret. Det var, da han sagde til hr. Poul Dam, at fire måneder næppe rakte til for at kunne udarbejde en mere permanent, en mere varig lovgivning, der kunne give de virkninger og muligheder, hr. Poul Dam og hr. Sigsgaard ønskede. Ej heller jeg tror, at fire år vil række til. Jeg tror ikke, det er muligt at udarbejde en sådan lovgivning, og jeg vil heller ikke tro, at den ville kunne gennemføres i det høje ting. Det må jeg naturligvis overlade til tinget,

men tinget kan da immerhen ikke vedtage en lov, før den er udarbejdet, og der har tidligere været lange perioder, hvor de, der interesserede sig for en sådan varig lovgivning, kunne have ofret mere end fire måneder på det.

Jeg må tage afstand fra hr. Sigsgaards ønske om, at jeg skulle give en redegørelse en gang om året om udviklingen i priser og avancer, såfremt dette skulle forudsætte, at samtlige regnskaber i dette land skulle danne basis for en sådan redegørelse. Der kan naturligvis til enhver tid gives meddelelser om monopoltilsynets virksomhed, i alt fald i et så begrænset omfang, at man derved ikke kommer til at krænke den hemmelighed, som man nu engang er forpligtet til at iagttage fra offentlige myndigheders side, når man har med private virksomheder at gøre. Jeg skal yderligere henvise til, at samtlige regnskaber i dette land kontrolleres af skattevæsenet.

Endelig vil jeg til hr. Sigsgaard komme med den bemærkning, at den, der i de lovforslag, denne regering fremsatte og fik vedtaget den 15. februar, og i de lovforslag, der i dag behandles af det høje ting, vil se et udtryk for en lønmodtagerfjendtlig politik, kun kan gøre det ved at sætte kikkerten for det blinde øje. Der er intet lønmodtagerfjendtligt i disse lovforslag.

Lis Groes: Jeg har kun et par bemærkninger.

Hr. Niels Helveg Petersen og i og for sig også handelsministeren mente, at der i det, jeg havde sagt, lå et forslag om, at denne lovgivning skulle være 2-årig. Det sagde jeg intet om. Det, jeg sagde, var, at hvis man vil påberåbe sig denne lovgivning og sige, at arbejderne ved de kommende overenskomstforhandlinger skal vise tilbageholdenhed i to år, må man bemærke, at loven udløber til juli næste år; der er altså ingen paritet dér. Derfor ville jeg tro, at det var rimeligt, at man i mellemtiden — hvis man ikke allerede nu i udvalgsarbejdet kan få loven forbedret — i hvert fald så så på, hvordan man eventuelt kunne udbygge de almindelige prislove.

Handelsministeren sagde, at bestemmelsen om registrering af vejledende priser ikke var en tom skal. Mig forekommer det mærkværdigt, at man lader bortfalde en bestem-

[Lis Groes.]

melse, hvori det hedder, at disse vejledende priser kan kræves nedsat, såfremt de findes urimelige. Altså end ikke i de tilfælde, hvor man nu har dem registreret og finder dem urimelige, kan man gribe ind over for dem. Derfor kan jeg ikke helt frigøre mig for en fornemmelse af, at det er en tom skal; det er noget, der skal vise, at man gør noget, men realiteten er nul.

Så var der det spørgsmål, om man skulle forbyde disse vejledende priser. Her er jeg i og for sig enig med handelsministeren; jeg mener heller ikke, man skal forbyde dem. Men jeg mener, at de vejledende priser har en række uheldige konsekvenser, og jeg ville derfor være glad, om man ville overveje nogle af de tanker, jeg kom med. Jeg skal ikke gentage dem.

Jens Peter Jensen (Sorø amt): Det forekommer mig, at man på socialistisk hold er så optaget af de midlertidige pris- og avancelove, at man helt overser, at vi også har en monopollov, og monopolloven er, om jeg så må sige, grundloven for hele dette vigtige område. Det bør da også i konkurrencens interesse være en bestræbelse, at vi efterhånden når frem til at fjerne de midlertidige love, der er vokset frem som sidegrene på monopollovens stamme. Jeg vil i denne forbindelse gøre opmærksom på, at disse sidegrene på monopolloven bevirker, at monoptilsynet må bruge så megen tid og så meget personale på administrationen af dem, at man ikke er i stand til fuldt ud at løse de vigtigere opgaver, som affødes af selve monopolloven. Jeg synes, de ærede medlemmer skulle overveje dette, som jeg tror de kan få bekræftet fra anden side.

Det ville dog være klogt, om man lod denne sammenhæng trænge lidt dybere ind i erkendelsen, inden man kom og bad om flere sidegrenslove, midlertidige love osv. For det gode, man vil, opnår man ikke ad den vej, men man forhindrer meget af det nyttige, som kunne foregå igennem den vigtige lovgivning, som monopolloven er.

Niels Helveg Petersen: Jeg beklager, at jeg måske har været tungnem og ikke

ganske har fattet dybden i SFs forståelse for markedskræfternes frie udfoldelse.

Jeg vil sige til hr. Sigsgaard, som ønskede en redegørelse årligt fra handelsministeren, at efter at have hørt hr. Sigsgaard her i dag tror jeg, at hr. Sigsgaard kunne hente megen visdom ved at læse i de meddelelser fra monoptilsynet, som jo tilgår folketingets medlemmer, og hvori der findes mange fortræffelige oplysninger af saglig art om disse prisspørgsmål.

Endelig en bemærkning om det spørgsmål, som åbenbart skal stå i forgrunden, rationaliseringsgevinsten. Der er to forhold, der her er af særlig betydning. For det første er det under de nuværende forhold således, at der er forskelsbehandling af handelsvirksomheder på den ene side og industri og håndværk på den anden side. Handelsvirksomhederne kan få en rationaliseringsgevinst, det kan industri og håndværk ikke. For det andet er det således, at en rationaliseringsgevinst forudsætter rationalisering, og rationalisering får man ikke, hvis ikke man giver anledning til at tage en gevinst hjem. Hvad betyder så en rationaliseringsgevinst? Det betyder, at firmaet bliver konkurrencedygtigt; at det enten kan sælge til lavere priser eller bruge flere penge på produktudvikling, markedsføring eller andet. Hvad betyder det så igen? Det betyder, at virksomhedens indtjeningsmuligheder og muligheder for at give lønninger selvfølgelig forbedres. Derfor synes jeg, det er ret overraskende at høre, at man altså nu ikke må give dem anledning til at hjemtage en rationaliseringsgevinst.

Til fru Lis Groes, som stadig væk ikke kunne forstå, at de vejledende priser kunne være nyttige at få registreret, vil jeg sige det samme som hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt): vi har stadig væk anden lovgivning inden for dette område, og det kan være af værdi for monoptilsynet og muligheder for at udnytte denne anden lovgivning, at disse vejledende priser registreres. Jeg håber da også, at vi under udvalgsbehandlingen kan få opklaret sammenhængen imellem de forskellige prislove i et sådant omfang, at vi ikke under anden behandling vil få de samme ting at høre.

I øvrigt — det har jeg glemt — skal jeg anbefale lovforslagene til hurtig vedta-

[Niels Helveg Petersen.]

gelse; de skal jo vedtages inden 1. november.

Poul Dam: Det var godt, at hr. Niels Helveg Petersen huskede at anbefale lovforslagene til hurtig vedtagelse. Jeg har under debatten her troet, at de blev anbefalet til langsom vedtagelse.

I øvrigt vil jeg sige til hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt), at det glæder mig meget, at han er interesseret i at gøre monopoltilsynet mere effektivt, stærkere, forbedre monopolloven i stedet for de midlertidige love. Det er netop det, vi også ønsker. Så vi er glade for hr. Jens Peter Jensen (Sorø amt) som en omend lidt uventet forbunds-fælle.

Sigsgaard: Handelsministeren sagde, at den, der i pris- og avancelovene fra februar og i dem, der er foreslået i dag, ser noget lønmodtagerfjendtligt, sætter kikkerten for det blinde øje, og det var en bemærkning henvendt til mig. Det giver mig anledning til at understrege, at jeg ikke omtalte lovene fra februar. Det, der er lønmodtagerfjendtligt, er ikke lovene fra februar, men at man svækker prisloven, så den i praksis får en yderst begrænset værdi, og at man højtideligt fastslår, at de erhvervsdrivende med lovgivningsmagtens velsignelse skal kunne tilegne sig eventuelle rationaliseringsgevinster til 100 pct. Det er det, der er lønmodtagerfjendtligt.

Lad mig tilføje, at det virkelig var en oplevelse at høre den radikale ordfører forklare, hvor rigtigt det er, at arbejdere og funktionærer slet ikke skal sikre sig andel i rationaliseringsgevinsten.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling.

vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Kaj Andresen): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de 4 lovforslag henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

Valgt blev: *Stetter, Havnstrup Clemmensen, Juul-Madsen, Simonsen, Foged, Niels Andersen, Ib Thyregod, Helge von Rosen, Niels Helveg Petersen, Lindegaard Rasmussen, Egon Jensen, Lis Groes, Grünbaum, Ove Hansen, Hans Lund, Peter Nielsen og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden),

forslag til lov om ændring af lov om selvangivelsen af indkomst og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skattesvig m. v. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden)

og

forslag til lov om ændring af lov om beskatningen af renteforsikringer m. v. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden).

Valgt blev: *Poul Schlüter, Havnstrup Clemmensen, Asger Jensen, Stetter, Niels Andersen, Henry Christensen, Foged, Helge von Rosen, Niels Helveg Petersen, Lindegaard Rasmussen, Grünbaum, Lis Groes, Ove Hansen, Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om tipning.

Valgt blev: *Simonsen, Kirsten Gersbo, Stehr Johansen, Adam Møller, Ib Thyregod, Robert Christensen, Søren Jensen, Martin Pedersen, Jørgen Andersen, Kirkegaard, Kjeld Olesen, Albertsen, Erhard Jakobsen, Hans Lund, Orla Pedersen, Karl Max Rasmussen og Arne Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om retsafgifter og forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om retsafgift m. v.

Valgt blev: *Simonsen, Hanne Budtz, Mads Eg Damgaard, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Jens Chr. Christensen, Per Federspiel, Rigmor Christensen, Nordqvist, Martin Pedersen, K. Axel Nielsen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Th. Mikkelsen, Otto Mørch, Peter Nielsen og Poul Dam.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om stempelafgift.

Valgt blev: *Simonsen, Hanne Budtz, Hans Kjær, Poul Schlüter, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Anders Andersen, Jens Frandsen, Nordqvist, Jørgen Andersen, Martin Pedersen, Peter Nielsen, Lis Groes, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Egon Jensen, K. Axel Nielsen og Brørup.*

Første næstformand (Kaj Andresen): Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af gårs dato meddeler ministeren for nedrustningsspørgsmål, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af den i London, Moskva og Washington den 1. juli 1968 undertegnede traktat om ikke-spredning af kernevåben.

Fra statsrevisorerne har jeg modtaget meddelelse om, at disse i et møde den 9. oktober d. å. har valgt folketingsmand Jacob Kirkegaard til formand og folketingsmand Peter Nielsen til næstformand.

Det er meddelt mig, at medlem af folketinget *Axel Ivan Pedersen* ønsker at udtræde af lønningsudvalget. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for Axel Ivan Pedersen har vedkommende gruppe udpeget *Knud Hertling*, som herefter er valgt.

Medlem af folketinget Niels Jørgen Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til

undervisningsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Hvilke oplysninger kan ministeren give om arbejdet i den i 1967 under undervisningsministeriet nedsatte kommission til undersøgelse af omfanget og indholdet af undervisningen i faget kristendoms-kundskab og religion inden for de forskellige skoleformer og læreruddannelser?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ministeren for nedrustningsspørgsmål (K. Helveg Petersen): Jeg har den ære for det høje ting at fremsætte *forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af den i London, Moskva og Washington den 1. juli 1968 undertegnede traktat om ikke-spredning af kernevåben.*

I henhold til traktatens bestemmelser står den åben for undertegnelse af alle stater. Ifølge de oplysninger, der er modtaget indtil i dag, har 82 stater undertegnet traktaten, siden den blev åbnet for undertegnelse. Danmark var blandt de lande, der først undertegnede traktaten.

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, går bestræbelserne på at opnå enighed om udelukkende at anvende atomenergien til fredelige formål helt tilbage til umiddelbart efter den anden verdenskrigs afslutning. Tanken om en aftale til forhindring af spredning af kernevåben fremsattes første gang af Irland på FNs 13. generalforsamling i 1958. Ikke-spredningstanken blev i de følgende år indgående debatteret, men først efter indgåelsen af Moskvaaftalen af 1963 vedrørende forbud mod kernevåbenforsøg i atmosfæren, det ydre rum og under vandet rykkede forslaget om en ikke-spredningsaftale frem som det væsentligste forhandlingsemne i 18 magts nedrustningsudvalget i Genève.

I 1965 fremlagde såvel USA som Sovjetunionen konkrete udkast til en ikke-spredningsaftale. Hidtil havde vanskelighederne ved gennemførelsen af en ikke-spredningsaftale koncentreret sig om uenighed mellem øst og vest om de fundamentale sider af spredningsforbuddet, som nævnt i bemærkningerne navnlig Tysklands rolle inden for